

(א) אלה מאי לא ילדה כפילי (ש"ל, ט) ימות דף ד. (ע"ש), (א) ז"ל רבנן, (ד) ומגילה יר. ע"ש, (ה) ז"ל אלמנא,

◀▶

הגהות הב"ח

(ב) גמ' מאי משמע אמר רבא דר י' שילא כפילי ומינות דעל יוס המיתה גאמר נמקט: (ג) שם הן יקטלנו לו אחל לסוף ידב ליה ברתיה נפק מיניה מנשה ורבשקה יומא חדא ארכבינהו אכתפיה לאמטויניהו לבי מדרשא אמר חד מינייהו חזי רישא דאבא למטוי ביה גלדאני וחד אמר חזי רישא דאבא לאקרובי עליה לעבד"ם הבטינהו בארעא מנשה חיה ורבשקה מית קרי אנשפיה וכלי כליו ריעם [וישעיה לבן] אמר נב מן אפילו גנל: (א) רש"י ד"ה סמוכים וכו' סמוכס לעד סמיכת כל:

◀▶

גליון הש"ס

גמ' בעי רחמי. עיין טעמית כג ז ומוסיק פ' וילא ממנש הנענש כפ' ממנשס א"י ממלכה: שם ודפין גמ' ע"י טרן ארן ר"ה ח ז ד"ה ליק: מי מוס' אפילו חרב חדה. מי מוס' נדה טו ז ד"ה הכל:

◀▶

מוסף רש"י

בריוני. פרייליט, ג'ון גוריס (סנהדרין דף) א': אטשס ריקוס ופוחוס למלמטה (ג'יסיו ב). בבשי דרחמנא. דכני סמר גולת המלך (סוסה ט').

◀▶

רב ניסים אגון

אמר לה הווא מינא לברוריא. ברוריא היא בתו של ר' חנינא בן תרדיון והיא אחת אשתו של ר' יהושע בן ברייקא קמא דמסכת ע"ז (דף י"ז) ברוריא דביתו דר' מאי ברת' ר' חנינא דר' תרדיון היא וכבר למדה הרבה תחבנות בפסחים ההחכמים בדאמרינן בפתחים כפי תמיד (דף ע"ב): אמר ליה ומה ברוריא דביתו דר' מאי ברת' דר' חנינא בן תרדיון דהות גמרא תלת מאה (משמע) [שמעתתא] ביומא מתלת מאה רבתא: למא נאסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג. פרש' גוג שכתוב בו יחיצבו מלכי ארץ אקשה תרבות ירה בתוך ביתו של אדם ותר ממלחמת גוג ומגוג והתם בפרק לפני אדיהו של גורס (ע"ז דף א) גורס' לעתיד באים אומות העולם ומגנירין ומגניחין תפילין בראשיתן ותפילין בורעותיהן ומזוה בפתחיהן כיון שראין מלחמת גוג ומגוג אמר להם על מי אתם באים על ה' ועל משיחו שנא' (תהלים א) למה רבשו גורס [גורן] יחיצבו מלכי ארץ מיד כל אחד ואחד מנתק מוסרותיו והולך לו שנא' בנתקה את מוסרותימו וגו' וכולא ברייתא:

מאימתי פרק ראשון ברכות

י.

פסח באשרי וסיים באשרי. אלמא חדא היא דאשרי כל חוסי צו סיומא דלמה רגשו גויס הוא: **ציוני**. פרייליס: **חטאים כתיב**. קרי ציה פטאים שילכה יצר הרע: **שפיל**. השפיל ענמןך לסוף המקרא. כל דבר שהוא בסוף קרוי שפילו של דבר: **סמוכים לעד לעולם**. דדברי תוכה כתיב [אחרין] נאמנים כל פקודיו סמוכים ^(א) סמיכת כל פקודיו עשויס צאמת וישר וללורך ולא דבר ריק: **כלוס יש עבד שמורד צרכו**. ויצא להכחיש את דברי הנציא: **אמור לו כלוס יש צו נו'**. והא חזינן הכל דהוסי: **הכא נמי הוסי**. סופיה להיות: **ואמר שירה**. כנגד כולס אמר שירה לכששרתה רוח הקודש עליו:

כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי פתח באשרי דכתיב **אשרי האיש וסיים באשרי** דכתיב **אשרי כל חוסי בו**: הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דר"מ והוו קא מצערין ליה טובא הוה קא בעי ר' מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו אמרה ל' ברוריא דביתהו מאי דעתך משום דכתיב ³יתמו חטאים מי כתיב חוטאים חטאים כתיב ועוד שפיל לסיפיה דקרא ורשעים עוד אינם כיון דיתמו חטאים ורשעים עוד אינם אלא ⁶בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה ורשעים עוד אינם בעא רחמי עלויהו והדרו בתשובה: אמר לה הווא צדוקי לברוריא כתיב ⁴רני עקרה לא ילדה משום דלא ילדה רני אמרה ליה שמיא שפיל לסיפיה דקרא דכתיב כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה' ^(ב)אלא מאי עקרה לא ילדה רני כנסת ישראל שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כותייכו: א"ל הווא צדוקי לר' אבהו כתיב ⁵מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו וכתיב ⁶לדוד מכתם בברחו מפני שאול במערה הי מעשה הוה ברישא מכדי מעשה שאול הוה ברישא לכתוב ברישא אמר ליה אתון דלא דרשיתון סמוכין קשיא לכו אנן דדרשינן סמוכים לא קשיא לן ^(ג)דא"ר יוחנן סמוכין מן התורה מגין שנא' ⁷סמוכים לעד לעולם עשויס באמת וישר למה

נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם כלום יש עבד שמורד ברבו אף אתה אמור לו כלום יש בן שמורד באביו אלא הוה הכא נמי הוה: אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מאי דכתיב ⁸פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה כנגד מי אמר שלמה מקרא זה לא אמרו אלא כנגד דוד אביו שדר בחמשה עולמים ואמר שירה דר במעי אמו ואמר שירה שנאמר ⁹ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו יצא לאויר העולם ונסתכל בכוכבים ומזלות ואמר שירה שנאמר ¹⁰ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ברכו ה' כל צבאיו וגו' ינק משדי אמו ונסתכל בדדיה ואמר שירה שנאמר ¹¹ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו מאי כל גמוליו אמר ר' אבהו שעשה לה דדים במקום כינה טעמא **מאי אמר** ^(א) (רבי) יהודה כדי שלא יסתכל במקום ערוה רב מתנא אמר כדי שלא יינק ממקום המנופת ראה במפתחן של רשעים ואמר שירה שנאמר ³יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה נסתכל ביום המיתה ואמר שירה שנאמר ¹²ברכי נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת מאי משמע ^(ב) דעל יום המיתה נאמר רבה בר רב שילא מסיפא דעניינא דכתיב ¹³תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחם יגועון וגו' רב שימי בר עוקבא ואמרי לה מר עוקבא הוה שכיח קמיה דר' שמעון בן פוי והוה מסדר אגדתא קמיה דר' יהושע בן לוי אמר ליה מאי דכתיב ⁹ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו אמר ליה בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא ^(ג)מדת בשר ודם מדת בשר ודם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והקב"ה אינו כן צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והיינו דאמרה חנה ¹⁴אין קדוש כה' כי אין בלתיך ואין צור כאלהינו. מאי אין צור כאלהינו אין צייר כאלהינו ^(ד)מאי כי אין בלתיך אמר ר' יהודה בר מנסיא אל תקרי כי אין בלתיך אלא אין לבלותך שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם מעשה ידיו מבלין אותו והקב"ה מבלה מעשיו א"ל אנה הכי קא אמינא לך הני חמשה ברכי נפשי כנגד מי אמרין דוד לא אמרין אלא כנגד הקב"ה וכנגד נשמה מה הקב"ה מלא כל העולם אף נשמה מלאה את כל הגוף מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה אף נשמה רואה ואינה נראית מה הקב"ה זן את כל העולם כלו אף נשמה זנה את כל הגוף מה הקב"ה טהור אף נשמה טהורה מה הקב"ה יושב בחדרי חדרים אף נשמה יושבת בחדרי חדרים יבא מי שישש בו חמשה דברים הללו וישבת למי שישש בו חמשה דברים הללו: אמר רב המנונא מאי דכתיב ¹⁵מי כהחכם ומוי יודע פשר דבר מי כהקדוש ברוך הוא שיוודע לעשות פשרה בין שני צדיקים בין חזקיהו לישעיהו חזקיהו אמר ליתי ישעיהו גבאי דהכי אושכחן באליהו דאול לגבי אחאב (שנאמר ¹⁶וילך אליהו להראות אל אחאב) ישעיהו אמר ליתי חזקיהו גבאי דהכי אושכחן ביהורם בן אחאב דאול לגבי אלישע מה עשה הקב"ה הביא יסורים על חזקיהו ואמר לו לישעיהו לך ובקר את החולה שנאמר ¹⁷בימים ההם חלה חזקיהו למוות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' (צבאות) צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו' מאי כי מת אתה ולא תחיה מת אתה בעולם הזה ולא תחיה בעולם הבא, משום דלא עסקת בפריה ורביה. אמר ליה תחית ברוח הקדש דלא נפקי מיני זרעא מעליא, אמר ליה בהדי כבישי ממי עמא למא לך מאי דמיפקדת עביד וכול. נסיב בת ישעיה הנביא ואוליד מנשה ורבשקה.

תורה אור השלם

- אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב: תהלים א א
- נשקו בר פן יאנף ותאבדו ודרך כי יבער כמעט אפוא אשרי כל חוסר תהלים יב יב
- יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה: תהלים קד לה
- רני עקרה לא ילדה פצחיה רנה וצדילי לא חלה פי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה':

- מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו. תהלים ג א
- למנוצח אל תשתת לדוד מבחתי בברחו מפני שאול מערדה: תהלים ח א

- סמוכים לעד לעולם עשויס באמת וישר: תהלים קח א
- פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה: תהלים קכ א
- משי לך בו
- לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו: תהלים קכ א
- ברכי ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו: תהלים קכ ב
- ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו: תהלים קכ ב
- ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו: תהלים קכ ג
- תסתיר פניך יבהלון ויגועון וינעון ויפקדם ישבוקו: תהלים קד א

- אין קדוש כה' כי אין בלתיך ואין צור כאלהינו. שמואל א ב ב
- מי כהחכם ומוי יודע פשר דבר תבמת אדם תאיר פניו ועו פניו ישנא: קהלת ח א
- וילך אליהו לכתובות אל אחאב והקעב תקן בשימון: מלכים א יח ב
- בימים ההם חלה חזקיהו למוות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה: מלכים ב כ א
- הן יקטלני לו יאמל אף דרכי אל פני אובתי: איוב יג טו

רבינו חננאל

דכל פרשה שהיתה חביבה לדוד פתח [באשרי וסיים בה באשרי, פתח] לה אשרי האיש וסיים בה אשרי כל חוסי בו, וכדכר אבי הווא בתרא קיימא לן, דכבולוהו תפילות מתחלינן ייי שפתי תפתח. וכן הלכה. למה נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג, שאם יאמר לך אדם יש עבד שמורד לרבו וכול, הכ אמר ייי צו לביתך כי מת אתה, בעולם הזה, ולא תחיה בעולם הבא, משום דלא עסקת בפריה ורביה. אמר ליה תחית ברוח הקדש דלא נפקי מיני זרעא מעליא, אמר ליה בהדי כבישי ממי עמא למא לך מאי דמיפקדת עביד וכול. נסיב בת ישעיה הנביא ואוליד מנשה ורבשקה.

^[1] פס ניכר מסיון קנת. ועי' לעיל ז' ב'.